

Záborszky Gábor (1950. Budapest) műveiben következetes könnyedséggel épül egymásra kép, objekt, installáció, grafika, szobor, anyag és forma. A témák és formák folyamatosan, logikusan és invenciózusan változnak, egymásra épülnek, az előrelépést visszafordulások követik. Egy-egy motívum felmerülését egy későbbi művön a kibontás követi, majd újra és újra előkerül, felgazdagodik, avagy letisztulva tovább él. Önmagából építkezik, meditatív művészetére, világfelfogására és értelmezésére a külvilág alig van befolyással. Festői építkezése valójában zenei, a fuga struktúrájával írható le munkássága: van Guida (főtéma), Riposta (felelet), és Repercussio (kidolgozás). Keskeny ösvényt használ, az esztétizálás és a képi brutalitás határán jár folyamatosan. Durva természeti anyagai és csillogó szépségű faktúrái kimért, különös egyensúlyt képesek teremteni. Ez Záborszky művészetének lényege (Ludwig Múzeum).

Záborszky Gábor: Fúgák. Guida – Riposta – Repercussio. 1976-2015 című kiállítása
2016.01.28 – 2016.02.28.

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.

Leporello, 1978. 100 x 140 cm, farost, gipsz, kötél, fotóvászon

Deák Csillag

Az áttört tér

Záborszky sárga, aranyló színei, és az ezüstjei is fénylenek. De jönnek a feketék, a szürkék, a homok- és földszínek, és maga a homok is. Úgy tűnik, játszi könnyedséggel ad hírt önmagáról, napjairól, a hangulatáról, amelyek ott tükröződnek a képeken, a

színekben és a formákban. Amikor hálót borítunk a világra, térben és időben mérföldköveket állítunk, az nem a világ, hanem a mi ügyünk. Valószínű, hogy ez a szubjektív lét is bír némi meghatározó erővel a világ irányába. Viszonyunk állandó adás és kapás, melyben mindketten változunk – írja Záborszky. A világ kezdete és vége összeolvad, egymásba fonódik. Kapun lépünk be műveibe, lábunk nyomát veszve lépünk előrébb és előrébb, akár a mesében. Absztrakt alkotásai az én-világát teremtik és őrzik meg. Az álmot. A telet és a tavaszt. A föld ígézetét. Magát az embert. Záborszky mintha egy görög sorstragédia építőkockáit rakná ki, de már az egyéni szabadság súlyával és kételyeivel, az egyén döntése nem eleve elrendeltetett.

Az *Ezüst híd*, 2001 kettős képkeretbe foglalt világa az elementáris változás, földrengés, elfolyás, csuszamlás erejét mutatja. Milyen képlékeny is a szikla, ha egy szellem, egy isten lába vagy térde érinti. A híd kapocs is, talán a túlvilághoz köti a nézőt, a látót és nem látót is. A túlpárt nem látható. Hiányzik a híd másik lába vagy oldala? A lehetőségek hídján járva könnyen elfeledkezünk arról, mögöttünk és előttünk ismeretlen sávok, földek húzódnak. Elhagytuk vagy el sem érjük őket, örök titkok maradnak számunkra. *Holdfényben ugyanaz*, 1999 kép fehér ezüstje és szürke színe a valóságba viszi a néző tekintetét. Most másnak látszik a világ? Hiába álom, hiába remény, a történet nem úgy folytatódik, ahogy remélnénk vagy remélhetjük. *Homok, tenger, napfény*, 1999 képen minden sárga, aranyló, a cím ironikus, turistareklámként is felfogható. Békés, idillikus táj keríti hatalmába a nézőt, talán a művészt is. A vágyott táj ilyen, a vágy tárgyát látjuk. Nem titokzatos világ, de úgy tűnik, hogy elérhetetlen. Novalis írja: *Éjszaka drága napja - s én fenn virrasztok - mert tiéd vagyok, és te az enyém - te rendelted életemmé az Éjt - emberré te avattál - szellemtűzzel emészd el testemet, hogy légi lényem veled mélyebben elvegyüljön, s akkor örökké tart a nászéj.* (Himnuszok az éjszakához, ford. Szerb Antal). Záborszky epigrammatikus tömörséggel idézi meg az éjszakát, a sötét színt, a napot, az aranyló fényt. A vágy halhatatlan és kortalan.

Bali démon, 2014. 180 x 200 cm, vegyes technika

A *Bali démon*, 2014 egzotikus világot jelez. Egy repülő madár, amelyben felfedezhetjük a vágyott boldogság szimbólumát. A távolságot, az önidézetet, az emberi rosszat, amely rendre hatalmába keríti az embert, nem tud ellenállni neki, és felölti álarcát, hogy mássá változzon, hogy szembe nézhessen saját magával, a démonaival. *Ganese-Elefántkirály*, 2014 titokzatossága is egyszerre a kavicsok természetességét idézik fel, a vízpartot, meg az írást, a betűvetés nyomait. Továbbá a világi hatalmat és a szellem világát. Kapcsolatukat, amelyek átszövik a mindennapokat. Az elefántfejű Ganés a legnépszerűbb hindu istenség. A név jelentése „Seregek Ura”, a hagyomány szerint Ganés Siva seregét vezeti. A hagyomány szerint az elefántfejű istenség ormánya végét maga törte le íróvesszőnek a kétszáz ezer soros Mahábhárata eposz lejegyzésekor. A kavicsok szavakká válnak, jelekké, a nap hordalékai. Beszédeselek.

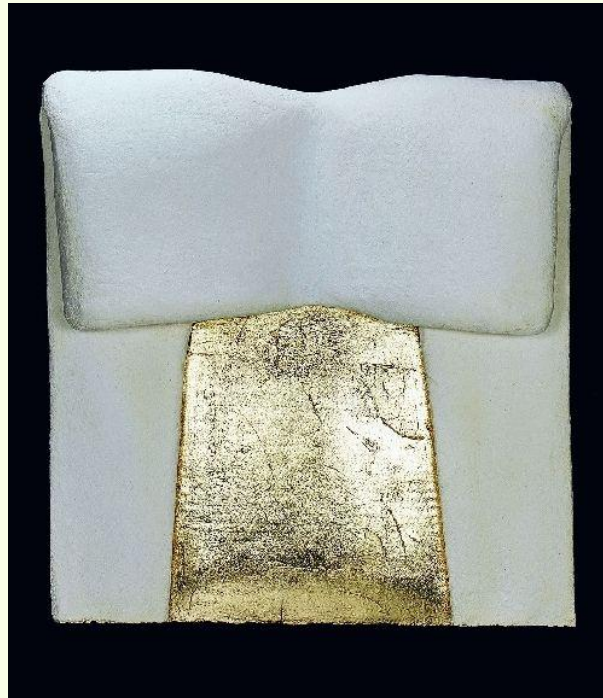

Elefántkirály, 2014. 204 x 240 cm, vegyes technika

Space night I-II., 2001: a körön kívül és belül létezőt szimbolizálja, ezüst és arany foltokkal, pacákkal, napkitörésekkel, közuhatagokkal (aszteroidák, csillaghullások) az űrből. A párhuzamos életformák, a hasonlóság rekvizitumait látjuk, a kettősséget. *Pollock mikroszkóp alatt*, és *aPollack a nagyító alatt*, 2001 hommage az elődnek. Míg a nagyító alatt a körformában stilizált földgömb rajzolódik ki, a meghódítandó, felfedezendő földrészek fénylenek föl, a mikroszkóp alatt már a részletek mikro-univerzumába hatol a művész. Űr és föld között jár, miközben Záborszky nem tesz űrsétát, nem is a sci-fi világába vezet bennünket. Nagyon is két lábon áll a földön. Evilági.

A *Puha forma*, 1996 összehajtogatott törülközőt, lepedőt, paplanhuzatot is jelenthet. Egy formát, rendet, befele fordulást, takarást. Saját szimbolikáját és forma együttesét teremti meg Záborszky. A *Puha párna*, 1998 nem a párnakönyvet idézi fel bennem, hanem a vágyat, hogy ágyban-párnák közt élhessen-halhasson valaki. Élet és halál kettőseit ragadja meg a művész. Friedrich Schlegel írja Novalisról: *...a világon nincs semmi rossz, s hogy minden ismét az aranykorhoz közeledik. Sohasem láttam még így*

az ifjúság derűjét... Nagyon vidám, nagyon puha, és most még minden formát felvesz, amit ráerőltetne. Záborszky puha formáinál is meg-megvillant az elrejtett arany és ezüst.

*Álomkapu, 2000. 76 x 74 cm,
üvegszállal erősített papír, fémbevonat*

Az *Álomkapu*, 2000 képen már nincs keret, csábít az arany, ez nem Alaszka jeges világa, ez nem aranybányászat, ez a szakrális tér, templom, belső templom, szentély. Lehet távol-keleti, de lehet keresztény templom is. Mindkettő. Az álomból történelem lesz, a történelemből álom. *A történelem kapuja*, 1996 is fénylik, de rücskös és karcos kissé, vonalak fonják át és be.

*A történelem kapuja, 1996, 190 x 190 cm,
üvegszállal erősített papír, fémbevonat*

A lenyomat, a nyom tagadhatatlan. Csak ki meséli el a történetet? Ki lesz Homérosz, ki lesz Thuküdidész, ki lesz az, aki nem hivatkozik az isteni beavatkozásra, és nem úgy meséli el a tényeket, a méloszi dialógusokat? A holokausz utáni világ arca sokféle. Sokszor elmesélhetetlen, és mégis újra és újra elmeséljük. Megpróbáljuk. *Több fényt*, 1992 kép utalás Goethe híres mondatára. De látnunk kell, hogy az arany háromszög egyben isten szemét is felidézi, nem csak a kint, hogy magunkra vagyunk hagyva, kívül a paradicsomon, bár csak áttetszik, kitüremlik finoman a fehér szín alól a drótkerítés.

A művek egységgé állnak össze, mintha az etűdökből, fűgákból szimfónia jönne létre, nagy ívű zenei alkotás. Kapukon lépünk be és ki, halálunk előtt és halálunk után. Határokat sértünk, határokat lépünk át, küszöböket, létezőket és nem létezőket. Záborszky misztikus, nagyon sötét világában az arany és az ezüstsín egy jel, az életigenlést, és az égi hatalmat jelképezi, a fennmaradást. A ritmusok és témák viszonya szerves, átgondolt. Zenét hallunk a képek láttán. Aranyló zenét. Összhangzattana ismerős, vágyott harmóniát rejt magába. Mindvégig ott a kétely, a kapun belépve, hová is jutunk. *India kapuja*, 2004 ismétlődés, bár megszűnnek kelet fűszerei és illatai, azokat *Szilvi konyhája*, 2004 idézi fel, kissé ironikusan, a külső tér belső térré válik, és fordítva.

A világok átjárhatósága olyan jelenség, amelyet korunk embere átélhet, megtapasztalhat. Hagyjuk, hogy átfolyjon rajtunk a sok ezüst, a sok arany, mint a kincsvadászokon, ha kincsre lelnek. Nemesfémre. Záborszky paradigmája: a világ a mi ügyünk és csak látszólag nem szüremlik be a külvilág változása műveibe, még akkor is, ha olykor a *Homok, tenger napfény, Holdfényben ugyanaz*, annak látjuk.

Belakott otthon

Mindenütt a rend zsinórmértékét látom, teremről teremre haladva a rendszerezést és annak finomhangolásait vélem felfedezni, és az ember és a világ küzdelmes, sokszólamú viszonyát. Önkéntelenül is felvetődik bennem a kérdés, hogy mit kezd Záborszky egy felfordult világgal? Mit kezd a házával, az otthonával? *Dove la Casa? / Hol van a ház, az otthon?* – kérdezi egyik művében. Horribile scriptu, cselekvő főszereplője életének, művészetének. Jeleket rajzol, ezüstöset, aranylót, feketét, különböző színárnyalatokban. Titokzatosak, talányosak. A rendetlenségben is ott a rend óhaja, szándéka. Az emberi kint és vért feketének, ezüstösnek látja, nyugalma kikezdhetetlen. A kapu egyszerre párna is, fekhely, az álom és a béke, tágabban értelmezve a világ színtere, *Erről álmodtam*, 2008.

*Erről álmodtam, 2008. 80 x 100 cm,
papír, műanyag, fémbefonat*

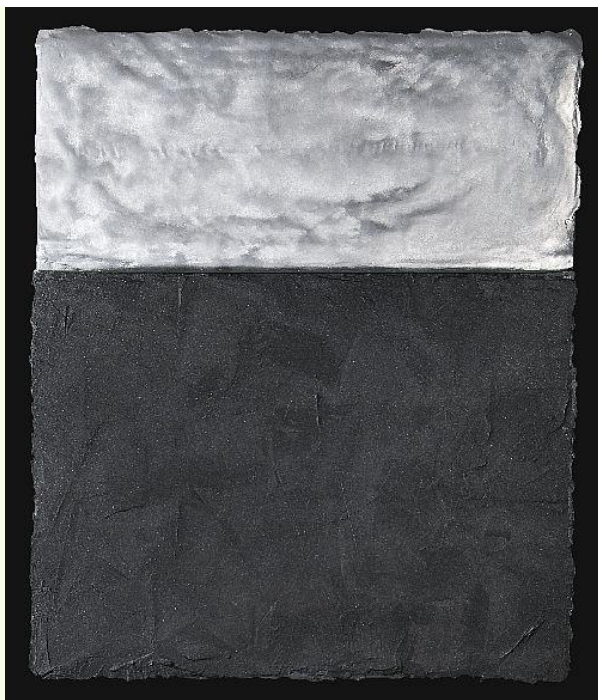
Milyen kapcsolat van Záborszky és Hitchcock között, ötlik fel bennem hirtelen egy gondolat? Mindkét művész az atmoszférát, a belső lelki történések világát, a vágy sokféle formáját, a félelem, a szorongás eseteit keresi-kutatja. Démonokkal szembenézve akár *Az éjszaka démona*, 2014 Záborszky nem borzalmat kelt képeivel, képeiben.

*Az éjszaka démona, 2014, 200 x 120 cm,
vegyes technika, kollázs*

De távolságot, boldogságvágyat, azt igen. A fegyelmet, a belső aszkézis szigorúságát, hogy az élet nem lemondás, hanem igen is akarás, vágy és lehetőség összekapcsolása, ki- és megtapasztalása. Ahogy Záborszky kettéosztja a teret, kijelöli a helyeket, a részek egyensúlyát megteremti, ritmusa szaggatottá, feszültségekkel telivé válik. A sík relieffé, szoborrá lesz, kitüremkedik a vászon.

Záborszky fekete szörnyekkel álmodik, samurájokkal, véres csatákkal? Kolostorokban papirusztekercseket tanulmányoz? Szerzetesek életét éli? Filozofál, töpreng az élet értelméről? Fejét japán (szék és ágy nélküli) szobában hajtja álomra, fülében furcsa zajok ébrednek, kelnek életre? Közeli képekben ragadja meg álmát, érzéseit, benyomásait. *Domine, quo vadis? azaz hová mész, Uram?* – kérdezi a vértanúság elől menekülő Péter Jézust. *Quo vadis*, 2007.

*Quo vadis, 2007. 145 x 125 cm,
vegyes technika*

Megkapja a választ, és Péter nem menekül többé, vállalja a megfeszítettséget. Záborszky műve az arany Metszést jelöli ki mércének. Mintha az ezüst függőként ereszkedne le, eltakarja majd a sötétséget, amely most uralkodik. Az ezüstsín a fényt szimbolizálja, a sötét és a világos ellentét is, örökös harcuk kikezdhetetlen. Az arany színe Záborszky-nál – aki sosem kelti fal annak illúzióját, hogy a valóságot látjuk képein – a szentségen túl a bölcsességet, a megbocsátás képességét, a magas szintű tudást, az önbizalmat, a férfiasságot is szimbolizálja, semmi esetre sem az arany középutat, inkább a földi szépség keresésének vágyát és izgalmát. Az arany szín jelenléte sosem túlzó, inkább visszafogott. *Együtt vagy egyedül*, 1982. A megfeszített test lekötözve, a kötözés a test bordázatát teremti meg, mintha tartást adna neki. Nő és férfi színpadját látjuk, a teremtést, a kromoszómákat, az egylényegűséget, az elválaszthatatlanságot. És ott a fénykép is, homályos kép, csak a beavatott szem ismerheti fel, kit ábrázol a kép.

Land-art otthonra, 1984 spirálja a végtelenbe mozdul rovátkáival. Miként a *Jelkép*, 1984 kör és keresztformája a szakralitás világába viszi tekintetünket. *Ne zavarj köreimet* (mások szerint: *Noli tangere circulos meos*) Arkhimédész híres mondása Záborszky négy képén is megjelenik, az elmélyültség pillanatát ragadva meg. A *Fényzuhatag*, 2008 aranyló színét sötét sávok fogják össze. A szabadság sohasem teljes. Ez a forma megjelenik az *Augusztus*, 2010 vásznon is. A nyomok hasonlóak, az egyik arany, a másik fekete. Az egyik fénylik a felület, a másikon elhal a fény, miként a *Zuhatag*, 2012 képen is. Az *Erről álmodtam*, 2008 képen festéknyomokban van jelen az arany. Szétfolyóan. Nincs egységes tér, felület, szaggatottság van. Térhiány, az emlékezet sohasem teljes. Záborszky számos képén visszaperli az időt, a fiatalságot, mintha maga is azt vallaná: *Ha a világ és az élet a lehető legrosszabb volna is, egy örökké jó marad benne: a fiatalság!* (Henryk Sienkiewicz: *Quo Vadis*, Lazi, Szeged, 2011, ford. Mészáros István).

Kezdődő geometria, 2010 aranyló vesszővel, itt még nincs mondat, csak néma hallgatás. A vessző az elkülönítés legelterjedtebb eszköze. De stigmaként is kezelhetem. Testi jel, bélyeg, folt, sebhely, szégyenbélyeg, bűnösre rásütött bélyeg. A *közép keresése*, 2011 képen a vessző mellett megjelenik a kereszt, mint centrum. A vessző sarokba szorul. És következik a *Szétesett világ*, 2011. Már nincs aranyszín, a kereszt is deformálódik, szinte áttöri, átdöfi a kört, amelyből lávaként, csomósan folyik ki a barna szín. Nincs egyensúly, a világ végét is szimbolizálja a mű. Ha nem is a világét, talán egy bolygóét, egy ember életét.

A *Közelgő vihar*, 2004 tájkép, az alsó sáv sápadt zöldje felett rózsaszínű felhők emelkednek a kék égbe. Remény és reménytelenség. Pusztaság és a paradicsom vágyott világa. Illúzió és valóság. *Felhőben úszó boldogság*, 2004 című kép alsó részében a jeges valóságot rögzíti, a pusztulást, az arany metszés formáját alkalmazva. A két mű egymás tükörképe és ugyanakkor ellentéte is, ami egyiken fent, az a másikon lent. A *magnólia fa*, 2004 virágai pompáznak, az alsó harmad a szürkeség birodalma, a jövő, az enyészet. Szeriális művek, körbejárnak egy témát, a jelek értelme nem változik, csak nyelvezete módosul. *Nevezhetném ezt naturalizmusnak, de nem ábrázoló, hanem kijelentő formában.* – írja Záborszky, és hozzáteszi még: *...A jellé válás lehetősége és az anyagok érdekeltek. Pontosabban az az asszociációs mező, melyet az elszabadult, önálló életet élő anyag kelt, melyet eltérő képek, néha tárgyak kapcsolásával egészítettem ki.* A *Leporello*, 1978 (Vezérkép) című képet nézve nem Mozart operája jut eszünkbe, hanem a nyitás és zárás, a háttal álló alak testtartásából látjuk, be szeretne lépni a kapun, hogy megpillanthassa a képsorozatot, de nem tudjuk, hogy sikerül e neki.

Záborszky mintha egy expedíciót szervezne a fel nem kutatott, a fel nem ismert természeti világ elérésére, gyűjti, elemzi, rendszerezi adatait, és meditál rajtuk. Az anyag lelkét formálja láthatóvá, materiálval adva neki súlyt, életet, *Most, éppen a pillanatban, pontosan éppen a pillanatban* (John Cage). És ez már a zene szférája, csendje. Mintha John Cage ülne a zongoránál és egyetlen **hangot** sem kellene megszólaltatnia (4'33"), elegendő csupán figyelnie a csöndre. Záborszky képeit nézve a néző feladata, hogy meditáljon, milyen zenét, milyen fugát hall.